

**JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

634

STADI ZA KAZI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2018

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A**, **B** na **C** zenye jumla ya maswali **kumi na sita (16)**.
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka katika kila Sehemu **B** na **C**
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60)**.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. Taja njia nne zinazotumika kuhifadhi picha na mapambo mbalimbali katika somo la Stadi za Kazi.

Njia ya kwanza ni kutumia masanduku ya karatasi yenye ubora wa kudumu (acid-free boxes). Hii ni njia ya kuhifadhi picha na mapambo mbalimbali kwenye mazingira salama kwa sababu masanduku haya hulinda dhidi ya vumbi, mwanga mkali na unyevu unaoweza kuharibu vifaa vya sanaa.

Njia ya pili ni kutundika picha na mapambo ukutani kwa kutumia viunzi vya mbao au fremu. Hii husaidia kuonyesha na kulinda picha au mapambo yasiharibike kwa kukunjika, kukatika au kupoteza muonekano wake.

Njia ya tatu ni kuhifadhi kwa kufunga katika karatasi laini zisizo na asidi na kisha kuwekwa ndani ya droo au kabati. Njia hii inalinda picha dhidi ya mikwaruzo, unyevu na mwanga unaoweza kufifisha rangi za picha au mapambo.

Njia ya nne ni kutumia mafaili ya plastiki au mifuko ya plastiki isiyo na asidi kwa picha ndogo au mapambo laini. Hii ni njia rahisi ya kuhifadhi na kurahisisha usafirishaji bila kuharibu muundo wake.

2. (a) Fasili dhana ya majigambo.

Majigambo ni sanaa ya maonyesho inayojumuisha kauli, tungo, au mashairi yanayosifiwa na watu hadharani kwa lengo la kujigamba, kujitangaza au kufikisha ujumbe katika jamii kwa njia ya maneno ya kejeli, sifa, au changamoto.

(b) Fafanua kwa ufupi faida mbili za majigambo katika jamii.

Faida ya kwanza ya majigambo ni kuendeleza sanaa ya lugha na tamaduni. Kwa kupitia majigambo, jamii huweza kuhifadhi historia, mila na desturi zao ambazo zinasimuliwa kwa njia ya burudani ya maneno.

Faida ya pili ni kujenga mshikamano wa kijamii kwa sababu majigambo hufanyika hadharani na kuwakutanisha watu wa makundi tofauti ambapo wanaburudika na kufundishana kwa maneno ya busara au mafumbo.

3. Bainisha faida nne za uvaaji wa nguo kwa binadamu.

Faida ya kwanza ni kulinda mwili dhidi ya hali mbaya za hewa kama vile joto kali au baridi. Nguo huzuia mwili wa binadamu kupata madhara ya moja kwa moja kutoka kwa mazingira.

Faida ya pili ni kulinda utu na heshima ya mtu. Nguo hufunika sehemu za mwili ambazo jamii huziona kuwa ni za faragha na hivyo kumwezesha mtu kuishi kwa heshima miongoni mwa watu.

Faida ya tatu ni kutambulisha mtu katika jamii. Kupitia mavazi, mtu anaweza kutambulika kwa kazi yake, dini, au hadhi yake, mfano, sare za shule, mavazi ya kidini au ya viongozi.

Faida ya nne ni kutumika kama mapambo na mtindo. Watu huvaa nguo nzuri ili kuvutia na kujiweka vizuri katika matukio maalumu kama harusi, sherehe na vikao vya heshima.

4. Eleza kwa kifupi njia nne zinazoweza kutumika kufundishia mada ya Upishi kwa wanafunzi wa Darasa la Tano.

Njia ya kwanza ni maelezo ya mwalimu darasani kuhusu aina za vyakula, vifaa na hatua za maandalizi ya upishi. Njia hii inatoa maarifa ya awali kabla ya vitendo.

Njia ya pili ni mazoezi ya vitendo ambapo wanafunzi wanaandaliwa mazingira ya jikoni na kufanya upishi kwa kufuata hatua zilizoелеkezwa. Njia hii huwafanya wanafunzi wajifunze kwa vitendo.

Njia ya tatu ni kutumia picha au video zinazoonesha watu wakipika. Njia hii huwapa wanafunzi picha halisi ya namna kazi ya kupika inavyofanyika kabla ya wao kujaribu.

Njia ya nne ni kuwagawa wanafunzi vikundi na kuwapa jukumu la kupika aina tofauti za vyakula kisha kufanya tathmini ya kazi zao. Njia hii huimarisha ushirikiano na stadi za upishi.

5. Taja mambo manne yanayofanya kuwepo kwa usawa wa kijinsia katika ufundishaji.

Mambo ya kwanza ni kuwapa wanafunzi wa jinsia zote nafasi sawa za kushiriki kwenye shughuli zote za darasa na uwanja. Usawa huu huondoa ubaguzi wa kijinsia.

Pili, mwalimu anapaswa kutumia lugha ya heshima na isiyoonyesha upendeleo kwa jinsia yoyote wakati wa kufundisha, hii huwajengea wanafunzi kujiamini na kuheshimiana.

Tatu, kutambua uwezo wa wanafunzi binafsi badala ya kuhukumu kwa misingi ya jinsia. Hii husaidia kuvumbua vipaji na uwezo wa watoto wote.

Nne, kutoa zawadi na pongezi kwa haki kulingana na juhudi na mafanikio ya mwanafunzi bila kujali jinsia yake. Hii hujenga ari na hamasa kwa wote.

6. Fafanua manufaa manne ya ubunifu katika ufundishaji.

Manufaa ya kwanza ni kuongeza hamasa kwa wanafunzi kwani wanapojifunza kwa njia tofauti na ya kuvutia wanapata motisha ya kushiriki kikamilifu.

Manufaa ya pili ni kusaidia wanafunzi kuelewa vizuri kwa sababu ubunifu huambatana na njia halisi za vitendo, picha au zana zinazorahisisha uelewa wa mada.

Tatu, huwezesha mwalimu kufundisha kwa njia nyingi na tofauti kulingana na mazingira, vifaa vilivyopo na kiwango cha wanafunzi.

Nne, hujenga uwezo wa wanafunzi kubuni njia zao wenyewe za kutatua changamoto hata nje ya mazingira ya shule.

7. Eleza maana ya istilahi mwafaka, ridhimu, kilele na kigao kama zinavyotumika kwenye fani ya Muziki.

Mwafaka ni hali ambapo sauti zaidi ya moja zinapotumika pamoja zinatengeneza mpangilio mzuri wa kimuziki unaovutia kusikilizwa.

Ridhimu ni mpangilio wa sauti kwa mpangilio wa muda maalumu unaofuatana katika muziki au wimbo. Kilele ni sehemu ya juu ya muziki ambapo nguvu na mvuto wa muziki huwa mkubwa zaidi, na huchangamsha hisia za wasikilizaji.

Kigao ni sehemu ya muziki ambapo kuna kupunguzwa kwa nguvu au mwendo wa sauti kwa muda mfupi ili kuruhusu pumziko au kuandaa mabadiliko ya sehemu inayofuata.

8. Bainisha faida nne za kutumia mbinu ya majadiliano katika kufundisha mada ya Biashara Ndogondogo.

Faida ya kwanza ni kuwawezesha wanafunzi kubadilishana mawazo na uzoefu wao kuhusu biashara wanazozifahamu.

Faida ya pili ni kuwajengea wanafunzi uwezo wa kujieleza kwa uhuru na ujasiri mbele ya wenzao na watu wengine.

Faida ya tatu ni kuwapa wanafunzi nafasi ya kujifunza kwa kuangalia changamoto na suluhisho mbalimbali zinazopendekezwa na wenzao.

Faida ya nne ni kuwajengea wanafunzi stadi za kufanya kazi kwa kushirikiana kwa kutumia mawazo yao na ya wenzao kupanga mipango ya biashara ndogondogo.

9. Onesha umuhimu wa Urazini wa Ujumi katika maisha ya kila siku.

Urazini wa Ujumi humsaidia mtu kupanga maisha yake vizuri kwa kuzingatia maadili, kanuni na utaratibu wa jamii anayoiishi.

Huwezesha mtu kufanya maamuzi sahihi ya kila siku kwa kutathmini athari na manufaa ya matendo kabla ya kuyafanya.

Husaidia kujenga nidhamu ya kazi na kuwajibika katika shughuli mbalimbali zinazohusu familia, jamii na taifa.

Hutoa mwongozo wa kuishi kwa amani na watu wengine kwa kuheshimu haki na nafasi za wengine.

10. Bainisha makundi manne ya mboga kwa kutoa mifano.

Kundi la kwanza ni mboga za majani mfano mchicha, kabeji, matembele.

Kundi la pili ni mboga za mizizi mfano karoti, viazi vitamu, beetroot.

Kundi la tatu ni mboga za matunda mfano nyanya, malenge, pilipili hoho.

Kundi la nne ni mboga za mikunde mfano maharagwe mabichi, njegere, kunde.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali **Mawili** katika sehemu hii.

Sawa — hapa nakujibia moja kwa moja maswali ya 11 hadi 16 kwa mpangilio wa swali na kila hoja ikiwa katika aya yake safi na yenye maelezo kama ulivyoagiza:

11. Eleza sababu tano za kuweka urembo kwenye nguo na bidhaa nyingine.

Sababu ya kwanza ya kuweka urembo kwenye nguo ni kuongeza mvuto na muonekano mzuri wa bidhaa au mavazi hayo. Nguo isiyo na mapambo mara nyingi huonekana ya kawaida na haitovutia machoni pa watu.

Sababu ya pili ni kutoa utambulisho wa mtu, jamii au kundi fulani. Mara nyingi nguo au bidhaa zilizo na mapambo huweza kuashiria utamaduni, cheo, au dini ya mtu au jamii.

Sababu ya tatu ni kuongeza thamani ya bidhaa katika soko. Bidhaa yenye mapambo mazuri huwa na thamani zaidi ya ile isiyo na mapambo hata kama malighafi iliyotumika ni sawa.

Sababu ya nne ni kuburudisha na kufurahisha watumiaji wake. Watu hupenda kuvaa au kumiliki bidhaa zenye mapambo kwa sababu huwavutia na kuwapa furaha.

Sababu ya tano ni kuonyesha ubunifu wa msanii au mtengenezaji wa bidhaa hiyo. Mapambo huzingatia muundo, mchanganyiko wa rangi na aina ya mapambo yanayoongeza heshima ya mtengenezaji wake.

12. Fafanua faida sita za kupika chakula kwa njia ya kuchemsha.

Faida ya kwanza ni kuua vijidudu na bakteria wanaoweza kusababisha magonjwa. Joto la maji linalotumika kuchemshia husaidia kufanya chakula kiwe salama kwa matumizi ya binadamu.

Faida ya pili ni kuhifadhi virutubisho vilivyomo kwenye vyakula kama madini na vitamini kwa sababu maji yanasaidia kutopoteza virutubisho vingi ikilinganishwa na kukaanga.

Faida ya tatu ni kufanya chakula kuwa laini na rahisi kutafunwa au kumezwa hasa kwa watoto na wazee.

Faida ya nne ni kutengeneza mchuzi wa ladha kutokana na virutubisho vinavyochanganyika na maji ya kuchemshia.

Faida ya tano ni kwamba ni njia rahisi ya kupikia inayoweza kufanyika hata bila mafuta, hivyo kusaidia kupunguza matumizi ya mafuta na gharama.

Faida ya sita ni kusaidia kupunguza sumu au uchachu uliomo kwenye baadhi ya vyakula kama mihogo au viazi vikichemswa vizuri.

13. Chambua faida sita za Ususi.

Faida ya kwanza ni kutoa ajira kwa wasusi na hivyo kuwa chanzo cha kipato kwa familia na watu binafsi.

Faida ya pili ni kuboresha mwonekano na kuongeza mvuto wa mtu kwa kubuni mitindo mbalimbali ya ususi.

Faida ya tatu ni kuhifadhi utamaduni wa jamii kwa sababu ususi ni sehemu ya mila na desturi nyingi za Kiafrika.

Faida ya nne ni kuwa njia ya kuonesha hadhi ya mtu katika jamii. Watu wa hadhi maalumu hufanya mitindo ya ususi ya kipekee.

Faida ya tano ni kuwa njia ya kupunguza matumizi ya fedha kwa sababu ususi hudumu kwa muda mrefu zaidi ukilinganisha na mitindo mingine ya nywele.

Faida ya sita ni kuchangia katika burudani na sanaa kupitia mashindano na maonyesho ya mitindo ya ususi yanayofanyika kwenye jamii.

SEHEMU C (Alama 30)

Jibu maswali **Mawili** katika sehemu hii.

14. Fafanua hasara sita zinazoweza kujitokeza kwa kufundisha mada ya Usanii wa Picha, Chapa, Maumbo na Mapambo bila kutumia zana za kufundishia na kujifunzia.

Hasara ya kwanza ni wanafunzi kukosa uelewa wa vitendo kwa sababu kufundisha kwa maneno pekee hakuonyeshi kwa vitendo namna ya kutengeneza picha au mapambo.

Hasara ya pili ni kupunguza ari na hamasa ya wanafunzi kushiriki darasani kwani shughuli za sanaa zinahitaji kuona na kugusa ili kuvutia wanafunzi.

Hasara ya tatu ni kukosekana kwa ubunifu kwa wanafunzi kwa sababu hawapati nafasi ya kujaribu na kubuni kazi zao wenyewe.

Hasara ya nne ni kushuka kwa viwango vya ufaulu kwa sababu wanafunzi wengi huelewa zaidi kupitia vitendo kuliko kusikiliza pekee.

Hasara ya tano ni kuathiri kumbukumbu za wanafunzi kwani kitu wanachokiona na kukigusa hukumbukwa kwa urahisi kuliko wanachohadithiwa.

Hasara ya sita ni kuwafanya wanafunzi kuchukia somo kwa kudhani ni gumu kwa sababu wanashindwa kuelewa kwa ufanisi kutokana na ukosefu wa zana.

15. (a) Chambua mambo matatu ya kuzingatia wakati wa kuandaa jedwali la utahini.

Jambo la kwanza ni kuhakikisha mtiririko wa mitihani unazingatia mada zilizofundishwa na muda wa kutosha wa maandalizi kwa wanafunzi.

Jambo la pili ni kupanga mtihani kwa kuzingatia muda wa kila somo kulingana na uzito wa somo na wingi wa maswali.

Jambo la tatu ni kuhakikisha usawa wa nafasi ya kupumzika kwa wanafunzi kati ya mitihani moja hadi nyingine ili kuepusha uchovu.

(b) Eleza faida tatu za kutayarisha jedwali la utahini katika upimaji.

Faida ya kwanza ni kurahisisha maandalizi ya vifaa na nyaraka muhimu za mtihani kwa muda unaofaa.

Faida ya pili ni kuwasaidia wanafunzi kupanga muda wao vizuri wa kujisomea kwa kufuata mpangilio wa mitihani.

Faida ya tatu ni kurahisisha usimamizi wa mitihani kwani kila mtu anakuwa na taarifa sahihi kuhusu muda na mpangilio wa mitihani.

16. Chambua vigezo sita ambavyo mwalimu anapaswa kuzingatia katika kuchagua mbinu za kufundishia na kujifunzia somo la Stadi za Kazi.

Kigezo cha kwanza ni aina ya mada inayofundishwa, kama ni nadharia au vitendo, kwani mada za vitendo huhitaji mbinu zinazoshirikisha wanafunzi.

Kigezo cha pili ni kiwango cha uelewa wa wanafunzi ili kuchagua mbinu itakayowafaa wote kwa kiwango chao.

Kigezo cha tatu ni vifaa na rasilimali zilizopo kwa sababu mbinu zinazotumia vifaa vingi zinaweza kushindikana endapo havipo.

Kigezo cha nne ni muda uliopo kwa kipindi husika kwani baadhi ya mbinu huchukua muda mrefu kuliko mingine.

Kigezo cha tano ni ukubwa wa darasa, kwani darasa lenye wanafunzi wengi linaweza kuwa changamoto kutumia mbinu za vikundi vidogo.

Kigezo cha sita ni mazingira ya shule na usalama wa zana, kuhakikisha mbinu zitakazotumika hazihatarishi usalama wa wanafunzi.